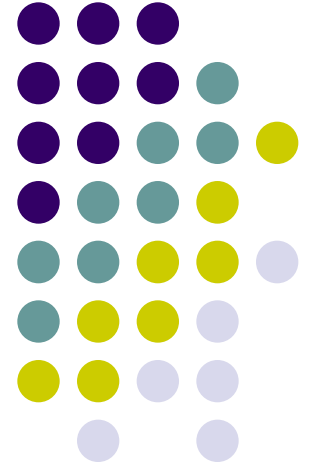
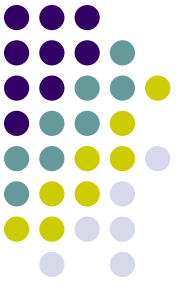

İnsani Kalkınma ve Sosyal Politika

Seyhan Aydınligil
ODTÜ, Sosyal Politika

giriş

- Kalkınma çok-yönlü bir süreçtir. Bu nedenle, ne kadar çok insan, farklı sosyal grup var ise, kalkınmanın da kendini belli etme biçimleri o kadar çok olabilir.
- Bir süreç olarak kalkınma, bireyleri ve toplumun değişik sosyal grup ve katmanlarını farklı biçimde etkileyebilir. “İnsani kalkınma ve yapabilirlikler” yaklaşımı bu önermeden yola çıkar.
- Bu önerme, sosyal politika ve yönetişimin eylemsel alanlar olduğunu vurgulamakta ve çok yönlü ve çok düzlemlili kalkınma analiz ve politika yapabilmeyenin kalkınmanın biçimlerini de değiştirebileceğini önermektedir.

Sunum akışı

- Kamu politikaları ve kalkınma süreçlerine İK paradigması yaklaşımından bakmak
- İK nin önerdiği kalkınma performans ve politika analiz araçlarının neler olduğunu anlamak
- İK yaklaşımının kalkınma söylemi, sosyal politika ve yönetim alanlarında iyileşmelere sağlayacağı olası katkıları gözden geçirmek

1. Temel tanımlamalar

- İnsani Kalkınma:
- Temel insan yapabilirliklerinin genişletilmesi ve yaygınlaşması
- Seçeneklerin artması
- Olmak ve yapmak-
- İnsan haklarından tam yararlanma /kullanımı için toplumsal ortamın yaratılması
- Gelir ve üretimin kalkınmanın aracı;
- İnsanın ve toplumun topyekun iyiliği/ refahı ise kalkınmanın temel amacı olarak algılanması

Amartya Sen

- Kalkınmada Paradigma değişimi
- Kalkınma insanın olmak ve yapmak istediği şeylerin/fırsatların artırımı ile insan refahı ve iyiliğini geliştirmektir.(sağlıklı olmak ve yaşamak,bilgi ve eğitim olanaklarından faydalanmak,toplumun saygın bir üyesi olmak vb.)
- Bu bakış kalkınmayı, toplumda varolan tüm engel ve yoksunlukları kaldıracak bir süreç olarak görüyor.(yoksulluk,okur-yazar olmamak,sağlıksız bir yaşam sürmek,gelir kaynaklarına sahip olmamak vb.)

İK yaklaşımını kalkınma çalışmalarında neden benimsemeliyiz?

- Sosyal Politikanın kalkınma da önemini yeni önermelerle gündeme getiriyor.
- Kalkınma politikalarının sadece ekonomik göstergelerle açıklanamaz vurgusu (1)
- Kalkınma adına yapılanların kim için ve ne için olduğu sorgulamasını yapıyor.
- Kalkınma yapabilirlikleri ne kadar geliştiriyor sorgulamasını önemseyerek, izleme, ölçme ve performans değerlendirme yöntemlerinin iyi kalkınma ve sosyal politika geliştirmede önemine dikkat çekiyor.(2)

İK

- Kalkınma sorunlarını farklı bir biçimde ifade ederek yeni politikaların kurulmasına yön verebilir:
- e.g. Hangi teknoloji yatırımı öncelikli olmalı ve hangi amaç için?
- Bu seçim, yoksulluğu azaltma/ okur –yazarlığın artmasına nasıl katkıda bulunuyor ?
- İnsanlar bu teknolojinin sağlayacağı kalkınma fırsatlarından eşit yararlanacaklarmı? Temel yapabilirliklere ulaşabiliyorlarmı?
- Ancak Olmak ve Yapmak birlikteliğinin tam kalkınmayı sağladığı düşüncesinden yola çıkarak, sosyal politika ve yönetim alanlarının aslında eylemsel alan olduğuna dikkat çekiyor.

İK

- Kalkınmanın temel amacı birey ve toplumun iyi olma halini yaratmak ise;
- Kamu politikaları oluşturma, değerlendirme ve uygulama süreçleride bu temel ilke doğrultusunda yeniden yapılandırılmalıdır.
- Bu ilke ile, İK sosyal politika alanınının bilgi ve içerik ve yöntemsel olarak gelişmesinde gerekli olduğu saptamasını da yapmaktadır.

İK nin ilgilendiği geniş alanda farklı olan nedir?

- Klasik kalkınma kavram veya politika kurma kapsamında daha önce öne çıkmayan insani merkezli alanların önceliğine vurgu:
- Temel yapabilirlikler: ekonomik ve sosyal
- İnsani refah ve iyi olmanın kalkınmanın hedefi olması
- Onurlu yaşam/saygı görmek
- Şiddetden yoksun olmak ve yaşamak
- Sivil ve siyasi özgürlükler, kapsayıcı toplum, etkin katılım ve sosyal entegrasyon alanlarının önceliği

İK ve İK Raporları:Politika Oluşturma Aracı

- 1990
- İnsanın iyi olma hali kavramını, yeniden küresel ve ulusal kalkınma anlayış ve politikaları gündemine yerleştirmek;
- İK raporları yoluyla kalkınmada yeni kavram,düşünce ve bakış açılarını ve politika analiz yöntem ve performans ölçme araçlarını geliştirmek;
- Her yıl başka bir İK konusuna odaklanarak kalkınmanın çok yönlü ve çok katmanlı sorunlarına dikkat çekmek ve ortak düşünce ve dünya kamuoyu kamuoyu oluşturarak hem ulusal hemde bölgesel kalkınma süreçlerine etki etmek;

İK Rapor temaları

- Her yıl rapor farklı bir kalkınma konusunu irdeliyor:
- demokrasi ve insan hakları
- Göç ve İnsani kalkınma
- Kalkınma ve kültürel özgürlükler
- Kadın ve Kalkınma
- İnsani Yoksulluk
- İnsani Güvenlik
- İK nin kavram ve Ölçüm biçimleri, vb.

2.İKE de kalkınma performans analiz araçları

- Sosyal kalkınmayı 3 temel yapabilirlik bileşeninde ölçmek
- HDI/İKE: insani kalkınma performansını değerlendirme endeksi
- GSMH büyüme ve kişi başına gelir dışında, sosyal göstergeleri geliştirerek ekonomik olanı sosyalleştirmek ve birlikte ölçmek çabası
- Ekonomik ve sosyal yapabilirliklere eşit ağırlık vererek oluşturulmuş bir endeks (sağlık -ömür beklentisi), eğitim (okur-yazarlık ve eğitim yılı), onurlu yaşam (gelir ve sürdürülebilir üretken yaşam)

İKE ile ilgili bazı sorunlar

- Kullanılan verilerin kalite ve güvenilirliği
- Kullanılan istatistiklerde kıyaslanabilirlik sorunu
- Sıralama yöntemi kısıtlı
- Göstergelerin seçimiyle ilgili sorunlar /evrensellik/yerellik
- Yöntem ve 3 bileşen de eşitleendirme

İKE nin Türkiye de kullanımı

- 1990 yılı HDR sinden sonra hazırlanan ilk 5 ülke raporundan biri Türkiye Ülke İK Profil Raporu
- İKE i kullanarak kalkınmanın iller ,coğrafi bölge ve kadın-erkek farklılıklarını ölçmeye yönelik çalışması
- Data ve verilerin o zaman olanaklı olmamasına rağmen ayrıştırılarak kullanılması
- Sonuç:Kalkınmada acil alan:GAP ve DAP bölgelerinde 20 il,insani kalkınma yatırımlarının eksikliği,özellikle kırsal kadın ve kız çocuklarında eğitimsizlik ve okur yazar olmamak sorunu

3.İKE nin diğer katkıları

- Politika analizi ve kalkınma sorunlarını yeni tanım geliştirerek gündemde tutmak (insani güvenlik, demokrasi, özgürlük vb.)
- Yoksulluk ve Yoksunluk kavramlarına yeni tanım ve analiz ve ölçme yöntem ve göstergelerin geliştirilmesine katkı (HPI- 1ve HPI-2) (HP2 için gelişmiş ülkelerde sosyal dışlanma olgusunun içerilmesi)
- Kadın ve cinsiyet eşitliğinin kalkınmanın en başarısız olduğu alan olarak ifadesi

İK:Sosyal Politika ve Yönetişim alanlarına katkılar

- Eşitsiz ve dengesiz kalkınmayı sergilemede başarılı.
- Önemli iyileşmeler:okur-yazarlık,anne - çocuk sağlığı,bebek ölümlerinde azalma vb.
- Yoksulluk ve temel yapabilirliklerin dağılımında ise hızla gelişen eşitsizlikler
- Bu durum, halihazırda izlenen kamu politika ve kalkınma modelinin başarısızlıklarına işaret ediyor
- Kamu harcamaları ve politika seçimlerinin insani kalkınma önceliklerine göre yapılarak,izleme ve değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi gerekiyor.

G.Ranis and F.Stewart

- Kamu harcamaları analizi modeli:4 düzeyde analiz:
- Kamu harcamalarının GSMH e oranı
- Sosyal alan harcamalarının tüm kamu harcamalarına oranı
- Sosyal kalkınma öncelikleri alanı harcamalarının sosyal alan harcamalarına oranı
- İnsani kalkınma harcamalarının sosyal öncelikler alanı harcamalarına oranı
- Bu model klasik bütçe politikalarının değişimi ve dönüşümünü etkilermi?

İK: Kalkınma Politikalarının öncelik alanı:eşitsizliklerin ölçümü

- Toplumun genelinde kalkınma faydalarının dağılım ve eşitsizlikler ve yoksunluk (deprivasyon) analizleri
- Yapabilirlikler analizi (sağlık,eğitim ve yaşanabilir bir yaşama erişimler)
- Kadın-erkek eşitsizlikleri (gender inequality)analizleri

Bu analizler teknokratik bir amaç için değil,insani kalkınmayı artırıcı hedef ve kamu politika müdahalelerinin öncelikli alanları olarak ele alınmalıdır,vurgusu yapılmakta.

Yoksulluk ve İK: politika kurgulama yöntemi

- Yoksulluğun çok yönlülüğünü anlamada, ekonomik göstergeler yeterli değil
- Çok yönlü ve çok katmanlı bir sorun olarak yoksulluk analiz ve politika geliştirme yöntemlerinde çok çeşitlenmesi gerekmekte,
- Sorun: Fırsatların yoksunluğu vs.gelir yoksulluğumu?
- Fırsatların eşit dağılımı İK yaklaşımli analizin odağı

İK ve katılımcı toplum ve demokratik gelişme

- Yeni politika alanı olarak kapsayıcı toplum anlayışı
- Serbest seçimler tek başına demokrasiyi oluşturabilirmi ?
- Şeffaflık ve hesap verebilir kamu icraat ve politika uygulamaları
- Güç ve erk in kötü kullanımının analizi (yolsuzluk)ve politika müdahalelerinin gereği
- Bağımsız adalet ve yargı sistemleri
- İK nin politika kurma yöntem ve analizi alanına katkısının örnekleri.

İK,Politika Kurma ve Devletin rolü

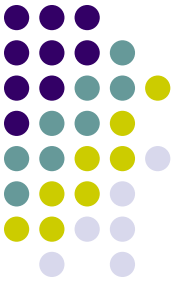

- İK de devlete önemli rol atfediliyor:
- temel yapabilirliklerin ve kalkınma fırsatlarına eşit erişimi sağlamak.
- Değişim için yeni ortakların katılımını sağlayıcı ortamı yaratmak.
- Yoksul,engelli ve dezavantajlı grupların topluma entegrasyonu ve yapabilirliklerini artırmak için kurumsal ve kolaylaştırıcı politika ve toplumsal ortamı geliştirmek

Son sözler

- İK yaklaşımı yeni tanım ve ölçme ve analiz araçlarını eksiklikleri olsa da geliştirerek, kalkınma anlayışına yeni bir ivme kazandırmaya devam etmeli.
- Bu yaklaşıma göre herkes İK dönüşümlerin ortağı. Ancak, devlet temel yapabilirlikleri sağlamakta en önemli ve vazgeçilmez olandır.
- Sivil örgütlenme kalkınmanın tüm boyutları ile ilgili kamuoyu oluşturarak, eşitlikçi toplum anlayışını yaymak konusunda daha çok sorumluluk üstlenmeli.
- Kalkınma politikaları, insani değerlere duyarlı kurumsal yapı ve politika ortamının gelişmesini teşvik etmeli.

Nasıl bir kalkınma?

Fikir jimnastiğine gereksinim var.

Sorular sorabiliriz:

Tüm insan ve toplumların
topyekun **refahını**
sağlamak istiyorsak, ne
tür bir kalkınmayı
amaçlamalıyız?

Son

- Son olarak, entelektüel düşünce ve politika kurma ve uygulamalarını ve bunları icra eden aktörleri birbirine yakınlaştırarak,
- kamu politikaları yöntem ve araç gereçlerini iyileştirerek,
- yönetim ve sosyal politikaların toplumu topyekun ve bireyleri tek tek yapabilirlikli kılması için nasıl bir politika oluşturma süreci geliştirmeliyiz?
- İnsani kalkınma yaklaşımı bu soruları sormamız için daha sağlam bir zemini bize hazırlamış ve kalkınmaya bakışın değişimi konusunda önemli katkılarda bulunmuştur diyebiliriz.